

ნოდარ გრძელიშვილი
NODAR GRDZELISHVILI

რეგიონი

ეკონომიკა

პოლიტიკა

მართვა

REGION

ECONOMICS

POLITICS

MANAGEMENT

NEW HIGHER EDUCATION INSTITUTE

ახალი უმაღლესი სასწავლებელი

2020

2401

ნოდარ გრძელიშვილი

ახალი უმაღლესი სასწავლებელი

რ ე გ ი ო ნ ი

ეკონომიკა

პოლიტიკა

მართვა

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2020

წიგნში განხილულია რეგიონული ეკონომიკის, პოლიტიკის და მართვის თანამედროვე პრობლემები, რეგიონული და მუნიციპალური ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმები, საქართველოში საბიუჯეტო ფედერალიზმის და დეცენტრალიზაციის საკითხები, მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების თავისებურებები, რეგიონების მდგრადი განვითარების ძირითადი მიმართულებები და სხვ.

წიგნი განკუთვნილია სტუდენტებისათვის, დოქტორანტების, ახალგაზრდა მკვლევარებისა და მეცნიერ-ეკონომისტებისათვის. იგი ღიდ დახმარებას გაუწევს რეგიონების განვითარებით დაინტერესებულ ყველა პირს.

რედაქტორი:

ნოდარ ჭითანავა – ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

რეცენზენტები:

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი – ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი

ნათია გოგოლაური – ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი. ახალი უმაღლესი

სასწავლებელი

ზურაბ სანადირაძე – წიგნის სტილისტი-კორექტორი

წიგნი იბეჭდება ახალი უმაღლესი სასწავლებლის ბიზნესის, სამართლის და სოციალური მეცნიერების ფაკულტეტის საბჭოს 2020 წლის 02 დეკემბრის გადაწყვეტილებით, ოქმი №8.

რეკომენდებულია დასაბეჭდად ტექნიკური უნივერსიტეტის ი. ჟორდანიას სახელობის საქართველოს საწარმოო ძალების და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს 2020 წლის 29 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, ოქმი №16.

© ნ. გრძელიშვილი, 2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიტაძის ქ. №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-805-2

წიგნში განხილულია რეგიონული ეკონომიკის, პოლიტიკის და მართვის თანამედროვეობები, რეგიონული და მუნიციპალური ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების იზმები, საქართველოში საბიუჯეტო ფედერალიზმის და დეცენტრალიზაციის საკით- მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების თავისებურებები, რეგიონების მდგრადი თარების ძირითადი მიმართულებები და სხვ.

წიგნი განკუთვნილია სტუდენტებისათვის, დოქტორანტების, ახალგაზრდა მკვლევრე- და მეცნიერ-ეკონომისტებისათვის. იგი დიდ დახმარებას გაუწევს რეგიონების განვი- ით დაინტერესებულ ყველა პირს.

იდაქტორი:

ნოდარ ჭითანავა – ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

ცანზანტაპი:

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი – ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი

ნათია გოგოლაური – ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი. ახალი უმაღლესი სასწავლებელი

ზურაბ სანადირაძე – წიგნის სტილისტი-კორექტორი

იბეცდება ახალი უმაღლესი სასწავლებლის ბიზნესის, სამართლის და სოციალური ფაქულტეტის საბჭოს 2020 წლის 02 დეკემბრის გადაწყვეტილებით, ოქმი №8.

ღებულის დასაბეჭდად ტექნიკური უნივერსიტეტის ი. ჟორდანიას სახელობის საქარ- წარმოო ძალების და ბუნებრივი რესურსების შესწავლელი ცენტრის სამეცნიერო ო წლის 29 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, ოქმი №16.

შვილი, 2020

აა „უნივერსალი“, 2020

პოლიტაოკსაიის №4, ☎: 5(99) 33 52 02. 5(99) 17 22 30
i@ymail.com, gamomcmlobauniversal@gmail.com

26-805-2

სარჩევი

თავი 1. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების თეორიულ- მათემატიკური საკითხები

1.1 რეგიონული ეკონომიკა თანამედროვე ეტაპზე	26
1.2 რეგიონული სტრატეგიები	30
1.3 რეგიონული ბაზრების განვითარების ძირითადი თეორიები და კონცეფციები	35
1.4 რეგიონული ბაზრის ეფექტიანობის კრიტერიუმები და კლასიფიკაცია	40

თავი 2. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების პრინციპები, ფორმები და მათემატიკა

2.1. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების (მართვის) პრინციპები	42
2.2 რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების ფორმები და მათემატიკა	46

თავი 3. სახელმწიფო რეგიონული პოლიტიკა

3.1 რეგიონული პოლიტიკის ფორმირების მექანიზმები	52
3.2 რეგიონული პოლიტიკა და სახელმწიფოს ეკონომიკური სტრატეგია	53
3.3 საქართველოს რეგიონული პოლიტიკის პრინციპები	57

თავი 4. ეროვნული მართვით ტერიტორიული (რეგიონული) ორგანიზაციის საფუძვლები და ტერიტორიულ-სანაწარმოო ფაქტორები

4.1 რეგიონული მართვის თეორიები და ეკონომიკის ტერიტორიულ-საწარმოო ფაქტორები	60
4.2. ეროვნული მეურნეობის ტერიტორიული ორგანიზაციის საფუძვლები	64

თავი 5. რეგიონული მენეჯმენტი, მართვით, მართვით, მართვით

5.1 ტერიტორიული განვითარების მართვა	68
5.2 ტერიტორიული განვითარების მართვის მიზნები და ამოცანები	70
5.3 ტერიტორიული მეურნეობის მართვის სტრუქტურის ფორმირება	72
5.4 ტერიტორიული განვითარების მართვის ძირითადი მიდგომები	75
5.5 რეგიონული განვითარების მართვის მაჩვენებლები	76

სარჩევი

თავი 1. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საკითხები

1.1 რეგიონული ეკონომიკა თანამედროვე ეტაპზე	26
1.2 რეგიონული სტრატეგიები	30
1.3 რეგიონული ბაზრების განვითარების ძირითადი თეორიები და კონცეფციები	35
1.4 რეგიონული ბაზრის ეფექტიანობის კრიტერიუმები და კლასიფიკაცია	40

თავი 2. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების პრინციპები, ფორმები და მეთოდები

2.1. რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების (მართვის) პრინციპები	42
2.2 რეგიონული ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების ფორმები და მეთოდები	46

თავი 3. სახელმწიფო რეგიონული პოლიტიკა

3.1 რეგიონული პოლიტიკის ფორმირების მექანიზმები	52
3.2 რეგიონული პოლიტიკა და სახელმწიფოს ეკონომიკური სტრატეგია	53
3.3 საქართველოს რეგიონული პოლიტიკის პრინციპები	57

თავი 4. ეროვნული მეურნეობის ტერიტორიული (რეგიონული) ორგანიზაციის საფუძვლები და ტერიტორიულ-საწარმოო უწყობილობები

4.1 რეგიონული მართვის თეორიები და ეკონომიკის ტერიტორიულ-საწარმოო უწყობილობები	60
4.2. ეროვნული მეურნეობის ტერიტორიული ორგანიზაციის საფუძვლები	64

თავი 5. რეგიონული მენეჯმენტი, მარკეტინგი, პრანდინგი

5.1 ტერიტორიული განვითარების მართვა	68
5.2 ტერიტორიული განვითარების მართვის მიზნები და ამოცანები	70
5.3 ტერიტორიული მეურნეობის მართვის სტრუქტურის ფორმირება	72
5.4 ტერიტორიული განვითარების მართვის ძირითადი მიდგომები	75
5.5 რეგიონული განვითარების მართვის მაჩვენებლები	76

5.6 რეგიონული მმართველობა – რეგიონის ადმინისტრაციის მეთაურის ინსტიტუტი საქართველოში.....	78
5.7 რეგიონული მარკეტინგი.....	81
5.8 ბრენდინგის როლი რეგიონის (ტერიტორიის) მიმზიდველობის ფორმირებაში.....	88

თავი 6. რეგიონული ეკონომიკური პოლიტიკა – საზღვარგარეთული გამოცდილება

6.1 რეგიონული ეკონომიკური პოლიტიკა: საქართველოსა და საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების შედარებითი ანალიზი.....	92
6.2 საბიუჯეტო ღონეებს შორის მოთხოვნილებების განაწილების საერთაშორისო გამოცდილება.....	101
6.3 ცენტრსა და რეგიონს შორის ხელისუფლების ფუნქციების განაწილების იმიტაციურ-ექსპერტული მოდელირება.....	111

თავი 7. ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება და ადგილობრივი თვითმმართველობა საქართველოში

7.1 ევროპის კავშირი და ადგილობრივი თვითმმართველობა.....	116
7.2 ასოცირების ხელშეკრულება და ადგილობრივი და რეგიონული ხელისუფლება...	118
7.3 დეცენტრალიზაცია და სუბსიდიარობა.....	119
7.4 რეგიონული განვითარების ღონისძიებები, რომლებიც საქართველოში ფინანსირდება ევროკავშირის მიერ.....	121

თავი 8. რეგიონული მონიტორინგი – ეროვნული და რეგიონული პოლიტიკის შეფასების ინფორმაციულ-ანალიტიკური სისტემა

8.1 რეგიონული სიტუაციისა და პრობლემების მონიტორინგი.....	125
8.2 რეგიონული მონიტორინგის სახეები.....	140

თავი 9. რეგიონის განვითარების საინვესტიციო გარემო და ინოვაციური პოლიტიკა

9.1 რეგიონის საინვესტიციო და საინოვაციო პოლიტიკა.....	142
9.2 რეგიონის განვითარების ინოვაციური პოტენციალი და პოლიტიკა.....	145
9.3 საინოვაციო და ტექნოლოგიური განვითარების ტენდენციები საქართველოში.....	151
9.4 ინოვაციური პროცესებისადმი რეგიონული მხარდაჭერის საკითხები და საზღვარგარეთული გამოცდილება.....	156

9.5 უნივერსიტეტების როლი რეგიონის ინოვაციურ განვითარებაში.....	159
--	-----

თავი 10. პროგნოზირების და დაგეგმვის როლი რეგიონული ეკონომიკის მართვის სისტემაში

10.1 რეგიონული განვითარების პროგნოზირება.....	164
10.2 რეგიონული დაგეგმვა ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების სისტემაში.....	166
10.3 პროგრამების მნიშვნელობა რეგიონის ეკონომიკის მართვაში.....	175
10.4 რეგიონული განვითარების ანალიზის სტატისტიკური ბაზა.....	178
10.5 რეგიონული განვითარების დიაგნოსტიკა.....	183

თავი 11. საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების ტენდენციები

11.1 მთიანი რეგიონებისადმი განსაკუთრებული მიდგომის აუცილებლობა.....	195
11.2 მაღალმთიანი რეგიონების თანამედროვე სიტუაციის ანალიზი.....	198
11.3 მაღალმთიანი დასახლებების მოსახლეობა.....	201
11.4. მაღალმთიანი დასახლებების ეკონომიკური პროფილი.....	206
11.5 მაღალმთიანი დასახლებების სოფლის მეურნეობა.....	212
11.6 მაღალმთიანი დასახლებების ტურისტული შესაძლებლობები.....	213
11.7 "მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ" საქართველოს კანონით განსაზღვრული სახელმწიფო შეღავათები.....	215

თავი 12. რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური უთანაბრობის გამომწვევი მიზეზები

12.1 რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დიფერენციაცია და ტერიტორიული დისპროპორციები.....	220
12.2 რეგიონებში არსებული უთანაბრობის მიზეზები და გადაწყვეტის გზები.....	225

თავი 13. რეგიონული და მუნიციპალური ეკონომიკის რეგულირების მექანიზმები

13.1 რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე ხელისუფლების ურთიერთქმედების მექანიზმები.....	234
13.2 საბიუჯეტო ფედერალიზმი ადგილობრივი თვითმმართველობების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარების სისტემაში.....	240
13.3 მუნიციპალური ბიუჯეტი – ადგილობრივი თვითმმართველობის ფინანსური საფუძველი.....	252
13.4 ადგილობრივი ბიუჯეტის დაფინანსების სისტემის რეფორმა.....	264

**თავი 14. ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა და მთლიანი რეგიონული
პროდუქტის გაანგარიშების მეთოდოლოგია**

14.1 ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა	267
14.2 მთლიანი რეგიონული პროდუქტი (ანალიზი და შეფასება)	268

**თავი 15. რეგიონული კონკურენტუნარიანობა და მისი კომპლექსური
შეფასება**

15.1. კონკურენტუნარიანობის კონცეფცია	277
15.2 საქართველო და გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსი	280
15.3. რეგიონული კონკურენტუნარიანობა და მისი შეფასების კრიტერიუმები	282
15.4. ქვეყნებისა და რეგიონების კონკურენტუნარიანობის რეიტინგული შეფასებები	285

**თავი 16. რეგიონული კლასტარები – საქართველო და მსოფლიო
გამოცდილება**

16.1 კლასტერული პოლიტიკის ფორმირება საზღვარგარეთის ქვეყნებში	289
16.2 რეგიონული კლასტერები (არსი. პრინციპები)	292

**თავი 17. საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და
მონეშის საკითხები**

17.1 საქართველოს სახელმწიფოებრივ – ტერიტორიული მოწყობის კონსტიტუციური და სამართლებრივი საფუძვლები	297
17.2 საქართველოს ადმინისტრაციულ-ეკონომიკურ-გეოგრაფიული დარაიონების საფუძვლები	304
17.3 ილია ჭავჭავაძე საერთო-ეროვნული და რეგიონული (ადგილობრივი) თავისებურებების შესახებ	312

თავი 18. რეგიონის მდგრადი განვითარების პრობლემები

18.1 ახალი გლობალური დღის წესრიგი მდგრადი მომავლისათვის	315
18.2 რეგიონის მდგრადი განვითარების ძირითადი მიმართულებები	321
გამოყენებული ლიტერატურა და ინტერნეტ რესურსები	324
დანართი. საქართველოს რეგიონები, მუნიციპალიტეტები, სოფლები	340

რედაქტორისაგან

თანამედროვე მსოფლიოში გლობალიზაციისა და რეგიონალიზაციის პროცესების განვითარების ფონზე ჩამოყალიბდა ფაქტორთა ერთობლიობა, რომელთა დროულად შეცნობით და ეფექტიანად ამოქმედებით სუვერენულ სახელმწიფოს შეუძლია გლობალიზაციასთან ადაპტირება და საკუთარი ინტერესების შესაბამისად ინტეგრაციული პროცესების მიზანმიმართული რეგულირება.

ამ რთული ამოცანის გადაწყვეტისათვის საჭიროა, როგორც გლობალიზაციის, ასევე რეგიონალიზაციის თანამედროვე პროცესების თავისებურებათა და ტენდენციების ობიექტურად გაცნობიერება, კანონზომიერებათა გამოვლენა და მათი გათვალისწინებით პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური მექანიზმების ჩამოყალიბება და ეფექტიანი ფუნქციონირება.

წინამდებარე წიგნში, რომელიც ეძღვნება რეგიონული ეკონომიკის განვითარებას, კომპლექსურად განხილულია პრობლემები, რომელთა გადაწყვეტაზე დამოკიდებული, როგორც ქვეყნის, ასევე რეგიონების მდგრადი განვითარება. ქვეყნის ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ერთეულების განვითარების პრობლემატიკა აქტუალურ მნიშვნელობას იძენს გლობალიზაციის განვითარების პროცესში. ამ მხრივ უნიკალური გამოცდილება დაგროვდა მსოფლიოში. ჩამოყალიბდა ახალი თეორიები, კონცეფციები, მოდელები. პრაქტიკამ ბევრი მათგანის სიცოცხლისუნარიანობა დაამტკიცა, ზოგიერთმა თეორიულმა მიდგომამ დროის გამოწვევებს ვერ გაუძლო. ამასთან, გაირკვა, რომ ერთ შემთხვევაში პოზიტიურად აღიარებული მოდელი განსხვავებული პირობებისათვის მიუღებელი აღმოჩნდა. ეს ბუნებრივიცაა, პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება მოცემულ ეტაპზე ქვეყნის ისტორიულ, კულტურულ და ბუნებრივ-საწარმოო თავისებურებებს უნდა ითვალისწინებდეს. ცხადია, ყველა ქვეყნისათვის მისაღები ერთიანი მოდელი არ არსებობს. აქვე აღვნიშნავთ, რომ შიდარეგიონული განვითარების პრობლემების კომპლექსურ შესწავლას განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო საქართველოში გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან. ჩამოყალიბდა და ეფექტიანად ფუნქციონირებდა ეკონომიკის სამეცნიერო – კვლევითი ინსტიტუტი, რომელმაც შეძლო მაღალ მეცნიერულ დონეზე განეხორციელებინა საქართველოს რეგიონების (ავტონომიური რესპუბლიკების, ადმინისტრაციული რაიონების, ქალაქების) სოციალურ – ეკონომიკური განვითარების პრობლემების კვლევა, 1980-85 წლებში მომზადდა 2000 წლამდე პერიოდისათვის რესპუბლიკის თითოეული ქალაქის და ადმინისტრაციული რაიონის კომპლექსური განვითარების პროგრამები. ეს იყო ქართული ეკონომიკური მეცნიერების უდიდესი წარმატება.

ისტორიული გარემოებების გამო, „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ მოსულმა ხელისუფლებამ საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური და რეგიონული პრობლემების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი (ისევე როგორც სხვადასხვა პროფილის სამეცნიერო დაწესებულებები) გააუქმა. ამით ფაქტობრივად შეწყდა რეგიონული პრობლემატიკის კვლევითი სამუშაოები.

ერთი მხრივ, მსოფლიოში გლობალიზაციისა და რეგიონალიზაციის ყოვლისმომცველი პროცესების სწრაფი ტემპებით განვითარება, რომელიც თვისებრივად ახალი გამოწვევების წინაშე აყენებს სუვერენულ სახელმწიფოს, მეორე მხრივ, სუვერენულ საქართველოში, რო-

მელსაც რეგიონების განვითარების მრავალსაქიანო პრობლემების კვლევის და პრაქტიკაში დანერგვის მდიდარი ტრადიცია აქვს, შიდა რეგიონების (მხარეების, მუნიციპალიტეტების) განვითარების შესწავლის მიზანმიმართული (სტრატეგიულ ინტერესებს დაქვემდებარებული) სამეცნიერო – კვლევითი სამუშაოებიც არ მიმდინარეობს. მესამე მხრივ, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ეროვნული ეკონომიკა ქვეყნის რეგიონების (მხარეების) ბუნებრივ-ისტორიული განვითარების შედეგია, მათი საწარმოო თავისებურებების, ფორმირება-განვითარების, კანონზომიერებათა, სამეურნეო-ორგანიზაციული პრინციპების ერთობლიობაა, გასაგებია თუ რატომ არის აუცილებელი საერთო-სახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი პირობების ცვლილებების, ასევე ბუნებრივ-საწარმოო თავისებურებათა სრულად გათვალისწინება და ტერიტორიის საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების კომპლექსური განვითარება. თითოეული რეგიონის (ტერიტორიის) განვითარების საერთო-სახელმწიფოებრივ ამოცანებთან ოპტიმალური შეხამებით ყალიბდება ორმხრივი ინტერესების ერთიანი პროცესით საერთო-ეროვნული მიზნების განხორციელების ხელშეწყობი გარემო. ყოველივე ეს ადასტურებს იმას, თუ რაოდენ დიდი თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს წინამდებარე ნაშრომს. ვიმედოვნებ, მკითხველი თავად დარწმუნდება ამში.

მკითხველთა საზოგადოებაში მყარად დამკვიდრდა ტრადიცია ნებისმიერი წიგნის, მით უფრო, ურთულეს პრობლემებზე წარმოდგენილი გამოკვლევის მიმართ, მინიმუმ სამ კითხვას გაეცეს დამაჯერებელი პასუხი: პირველი, რამდენად აქტუალურია თემა-პრობლემა, რომელსაც წიგნი მიეძღვნა, მეორე – რისი თქმა უნდოდა ავტორს და რამდენად შეძლო ეს და მესამე, მომავლისათვის რა მნიშვნელობა აქვს შემოთავაზებულ წიგნს. როგორც მკითხველმა, თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ თემა-პრობლემა, რომელსაც წიგნი ეძღვნება უაღრესად აქტუალურია არა მხოლოდ დღეს, არამედ იქნება მომავალშიც. მეორე კითხვაზე პასუხიც გარკვეულია. ავტორმა თავისი სათქმელი თქვა და არგუმენტირებულად აჩვენა, რომ შეუძლებელია ქვეყნის განვითარება მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებისაგან მოწყვეტით, ისევე როგორც დუშეხელია სახელმწიფოებრივი ინტერესების უგულვებელყოფა. მესამე კითხვაზე პასუხი ცალსახაა: წიგნი მომავლის სტრატეგიაზეა ორიენტირებული და ამიტომ იმსახურებს ყურადღებას. წიგნი მოუხდავად იმისა, რომ დაზღვეული არ არის გარკვეული ხარვეზებისაგან (და ეს ბუნებრივია) მისი გამოცემა ყოველმხრივ მისასალმებელია.

როგორც მკითხველი, წიგნის რამდენიმე უპირატესობას გამოვყოფ. ჯერ ერთი, იგი გამოირჩევა კომპლექსურობით. ავტორი რთულ პრობლემას იხილავს გლობალიზაციისა და რეგიონალიზაციის პროცესების ურთიერთკავშირისა და ურთიერთგანპირობებულობის კონტექსტში. ეს კონცეპტუალურად და მეთოდოლოგიურად სწორი მიდგომაა. მეორეც, მსოფლიოში დაგროვილი გამოცდილების განხილვა, რეგიონული განვითარების თეორიებისა და კონცეფციების ანალიზი და ავტორისეული ინტერპრეტაცია საქართველოს რეგიონების განვითარებასთან კავშირში (მხედველობაში მაქვს საქართველოში რეგიონების განვითარების ისტორიული თავისებურებებისა და ტენდენციების წარმოდგენა), ავტორის თამამი მცდელობა საკუთარი კვლევებით რეალობას არ მოსწყდეს და განაწყოს მკითხველი ღრმად დაუვირდეს სხვათა და საკუთარი ქვეყნის გამოცდილებას.

წიგნის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პოზიტიურ მხარედ მიმაჩნია, ავტორის დამაჯერებელი წარმოდგენები და სწორი მეთოდოლოგიური მიდგომები დღევანდელ პირობებში საქართველოს რეგიონების განვითარების სტრატეგიაზე (ეროვნული მეურნეობის ტერიტორიული ორგანიზაციის საფუძვლები, რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ფაქტორები, რეგიონული ეკონომიკის რეგულირების მექანიზმები, პროგნოზირება დაგეგმვა, ევროინტეგრაციის ისტორიულ-ეკონომიკური მნიშვნელობა, რეგიონული კონკურენტუნარიანობა, ინოვაციური განვითარების უპირატესობა, მთის რეგიონების მდგრადი განვითარების აუცილებლობა და სხვ.)

არგუმენტირებულია ავტორის მოსაზრებები ეკონომიკის მართვაში ცენტრალიზაციისა და დეცენტრალიზაციის პროცესების რეგულირების თვალსაზრისით. აღსანიშნავია, რომ წიგნში პრობლემები განხილულია ერთიანი მეთოდოლოგიური მიდგომის საფუძველზე. ავტორი თანმიმდევრულია იმაში, რომ რეგიონის პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროცესები სისტემური მიდგომით შეფასდეს და მის საფუძველზე შემუშავდეს მიზნობრივი პროგრამები, რათა მიღწეულ იქნას ქვეყნის და რეგიონების მდგრადი და დაბალანსებული განვითარება, მთელისა და მისი ნაწილების ორგანული ერთიანობა. ავტორი დამაჯერებლად ამტკიცებს, რომ რეგიონების განვითარების ინტეგრაციული ხასიათი თავად განსაზღვრავს იმის აუცილებლობას, რომ გამოყენებულ იქნას მეცნიერების სხვადასხვა დარგში ჩამოყალიბებული მიდგომები და მათი შეჯერებით განისაზღვროს მიდგომათა ერთიანი სისტემა.

პრინციპული მნიშვნელობა აქვს ავტორის პოზიციას იმის შესახებ, რომ რეგიონის პოლიტიკური, ეკონომიკური და ორგანიზაციული საფუძველი სტიქიურად, ცალმხრივად მხოლოდ ადგილობრივი პირობების (ინტერესების) გავლენით არ უნდა ჩამოყალიბდეს. ამოსავალი უნდა იყოს ქვეყნის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვა. ცენტრი უნდა ასრულებდეს ქვეყანაში ტრანსფორმაციული პროცესების წარმართველის ფუნქციას, უზრუნველყოფდეს ბუნებრივ-საწარმოო, ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული და სხვა თავისებურებებით ერთმანეთისაგან განსხვავებული რეგიონების ერთიანი სტრატეგიით განვითარებას.

თითოეულ რეგიონს (ტერიტორიულ – ადმინისტრაციულ ერთეულს) აქვს საკუთარი ინტერესები. მათი საერთო-სახელმწიფოებრივ ამოცანებთან შერწყმით შეიქმნება ორმხრივი ინტერესების ერთიანი პროცესით საერთო-ეროვნული მიზნების განხორციელების პირობები.

წიგნი მკითხველს აძლევს სწორ ორიენტაციას თუ როგორი მიმართულებით უნდა წარიმართოს რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება. პრიორიტეტი ენიჭება ტერიტორიის განვითარების სოციალურ ორიენტაციას, რაც ცხოვრების ხარისხზე ეკონომიკის საერთო შედეგების გავლენის დონეს განაპირობებს და ობიექტურად მოითხოვს ეკონომიკური ზრდის ისეთი ფაქტორების ამოქმედებას, როგორიცაა განათლება, მეცნიერება, კულტურა, ჯანმრთელობის დაცვა და სხვ. მხოლოდ ასეთ შემთხვევაშია შესაძლებელი ტერიტორიის სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის მდგრადი განვითარება.

წიგნში ვრცლად განხილულია მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების თავისებურებები. სწორად არის დასმული მთის პრობლემების კომპლექსურად ათვისების ამოცანა, რომე-

ლიც უნდა განხორციელდეს მიზნობრივი პროგრამებით. ეს გამოწვეულია იმით, რომ საზოგადოებრივი მოწყობის სპეციალიზაცია ახლებურად გააზრებას მოითხოვს, ასევე სოფლის მეურნეობის სახლების ტრადიციული მიდგომების გამოყენებას, განათლების, კულტურის განვითარების, მიმართულებათა სწორ შერჩევას, ნიადაგის ნაყოფიერების, წყლისა და მცენარეული რესურსების ეფექტიანად გამოყენების რეზერვების გამოვლინებას. პრინციპული მნიშვნელობა აქვს თვით მოსახლეობის ათვისების მეთოდების სწორად განსაზღვრას. მაგალითად, სასაოჯახო-სამეურნეო ათვისება, ინდუსტრიული ან რეკრეაციული ათვისება ან მათი კომბინირებული ათვისების სრულად ახალი მეთოდი. დიდი მნიშვნელობა აქვს კოოპერაციისა და ინტეგრირებული პროცესების განვითარებას, მოსახლეობისა და ბარის ზონის სამეურნეო სუბიექტების კოორდინირებას საძოვრების, სათიბების ერთობლივად გამოყენებისა და ათვისებისათვის, თევზის მეურნეობის, მეფუტკრეობის განვითარების, ასევე სპორტულ გამაჯანსაღებელი ბაზების, საერთო მეურნეობისა და ტურიზმის განვითარებისათვის.

წიგნში დიდი ყურადღება ეთმობა ტერიტორიის განვითარებაში პროგნოზირების, დაგეგმვის, პროგრამირების როლსა და მნიშვნელობას, განსაკუთრებით პროგრამულ-მიზნობრივი მეთოდის გამოყენებას. ეს არ არის შემთხვევითი. სამწუხაროდ, საქართველოში საბაზრო პირობებში ეკონომიკური დაგეგმვა სრულად არ გამოიყენება. ეს მაშინ, როცა მას პროცესების რეგულირების განსაზღვრელი ფუნქცია აკისრია, მით უფრო საკუთრებისა და მეურნეობრიობის ფორმების პლურალიზმის პირობებში, როცა მრავალმხრივი პროცესების კოორდინაცია მართვის (რეგულირების) მექანიზმად გამოიყენებული ფუნქციაა.

სწორია ავტორის მოსაზრება, რომ რეგიონის განვითარების კოპლექსური პროგრამა უნდა წარმოადგენდეს ტერიტორიის განვითარების სტრატეგიას (ინდიკატორს), რომელიც ეფუძნება ქვეყანაში განსაზღვრულ მიზანს, მოქმედ კანონმდებლობას, თანამედროვე მეცნიერულ მეთოდებს, რესურსულ პოტენციალს, კოორდინაციის მექანიზმს და სრულად გამოხატავს ეკონომიკის განვითარების ეროვნულ და რეგიონულ ინტერესებს.

წიგნი განხილული პრობლემების მრავალფეროვნებით, მასშტაბურობით, კვლევის თანამედროვე მეთოდების გამოყენებით უფრო გააძლიერებს საქართველოში შიდა რეგიონული განვითარების ისტორიული, პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური, ეკოლოგიური ასპექტების კვლევის ინტერესს და, შესაბამისად, სახელმწიფოს რეგიონული პოლიტიკის ფორმირებაში საზოგადოების აქტიურ ჩართვას.

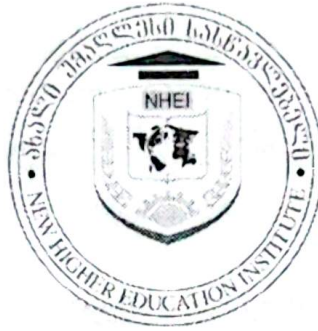
რეგიონული განვითარების პრობლემები, განსაკუთრებით ქვეყანაში არსებული რესურსული პოტენციალი უნდა ისწავლებოდეს უმაღლეს სკოლაში.

წიგნი ხელს შეუწყობს თანამედროვე გამოწვევების ფონზე რეგიონული განვითარების პრობლემატიკის რეალურად გაცნობიერებას, რეგიონული განვითარების თავისებურების, ტენდენციების, როგორც სინამდვილის მთავარი მახასიათებლის მნიშვნელობის ობიექტურად აღქმას, ადგილობრივ ინტერესებს მისადაგებული ღონისძიებების შემუშავებას.

წიგნი დიდ სარგებლობას მოუტანს ეროვნული ეკონომიკის თანამედროვე პრობლემატიკით დაინტერესებულ მეცნიერ-მკვლევრებს, უმაღლესი სკოლის სტუდენტებს, სახელმწიფო და ადგილობრივი მმართველობის სამსახურებს, ყველას, ვისაც შეხება აქვს საქართველოს რეგიონების განვითარების მრავალმხრივობით გამორჩეულ პრობლემებთან.

Nodar Grdzelishvili

NEW HIGHER EDUCATION INSTITUTE

REGION

Economics

Politics

Management

Publishing House "UNIVERSAL"

Tbilisi 2020

The book discusses the current problems of regional economy, policy and management, mechanisms of state regulation of regional and municipal economy, issues of budget federalism and decentralization in Georgia, peculiarities of development of mountainous regions, main directions of sustainable development of regions, etc.

The book is intended for students, doctoral students, young researchers and economists. It will be of great help to all those interested in the development of the regions.

EDITOR:

Nodar Chitanava – Doctor of Economic Sciences, Professor.
Academician of the Academy of Agricultural Sciences

REVIEWERS:

Teimuraz Babunashvili – Doctor of Economic Sciences, Professor.
President of the Georgian Academy of Business Sciences

Natia Gogolauri – Doctor of Economics, Professor of the New Higher Education Institute

Zurab Sanadiradze – proofreader of the book

The book will be published by the decision of the Faculty of Business, Law and Social Sciences of the new higher education institution in 02 December 2020, Protocol #8

Recommended for printing at Technical University named after I. Jordania according to the decision of the Scientific Council of the Georgian Industrial Forces and Natural Resources Study Center, 29 October 2020, Protocol # 16

© N. Grdzlishvili, 2020

Publishing House "UNIVERSAL", 2020

4.A. Politkovskaia st., 0186, Tbilisi, Georgia ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-805-2